

Ivica Jurić

PRIKAZ UPUTE KONGREGACIJE ZA KLER
„PASTORALNA PREOBRAZBA ŽUPNE ZAJEDNICE U SLUŽBI
EVANGELIZACIJSKOG POSLANJA CRKVE”,
Il Regno attualità e documenti, LXV (2020.) 15, str. 488–507.

124

Kongregacija za kler objavila je 20. srpnja 2020. novi dokument kojeg je cilj reforma župnih zajednica. Dokument nosi naslov: „Pastoralna preobrazba župne zajednice u službi evangelizacijskog poslanja Crkve”, podijeljen je u 11 poglavlja (124 broja) i potpisuje ga prefekt navedene kongregacije kardinal Beniamino Stella. Sadržaj dokumenta možemo podijeliti na dva velika područja: u prvom, koje zauzima prvih šest poglavlja, dokument donosi opširno razmišljanje o pastoralnom obraćenju Crkve, mjestu i vrijednosti župne zajednice u suvremenom društveno-kulturnom kontekstu, zatim misionarskom navještanju u župnoj zajednici otvorenoj za sve ljude i inicijative, osobito solidarnoj prema siromasima, i o osobnom obraćenju kao preduvjetu obraćenja i institucija (strukturnoj promjeni). U drugom dijelu dokumenta, koje zauzima ostalih pet poglavlja, naglasak je stavljen na bolju raspodjelu i župnih zajednica u nad/biskupiji i različitih uloga u župnoj zajednici (uloga župnika, župnog vikara, đakona, posvećenih osoba, vjernika laika, župnog pastoralnog vijeća, župnog ekonomskog vijeća itd.) i načina primjene odredaba koje se ovom uputom donose, a odnose se na njih.

Taj dokument Kongregacije za kler zapravo predstavlja sintezu dvaju prethodnih dokumenata koji također govore o ustroju i preobrazbi župne zajednice. Prvi je interdikasterijalna uputa *Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernikâ laikâ u svećeničkoj službi (Ecclesia de mysterio)*¹ objavljen 1997. a drugi je naputak „Prezbiter, pastir i vodič zajednica” objavljen² 2002. godine od Kongregacije za kler. Ovaj novi dokument koji predstavljamo uviđa sve brže društveno-kulturne promjene u svijetu, kojima

¹ *Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernikâ laikâ u svećeničkoj službi – Ecclesia de mysterio* (15. VIII. 1997.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999.

² Kongregacija za kler, „Prezbiter, pastor i vodič zajednica”, Naputak, (4. VIII. 2002.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.

posvećuje puno prostora osobito u prvom dijelu (6–16), a koje se neminovno odražavaju i na vršenje poslanja Crkve, te u tom smislu predstavlja smjernice preobrazbe župnih zajednica prikladne današnjem vremenu i kontekstu.

Ekzeziološka refleksija Drugoga vatikanskog sabora kao i velike društvene i kulturne promjene posljednjih desetljeća dovele su u pojedinim crkvenim zajednicama do reorganizacije načina pastoralnog rada. To je posljedično omogućilo postizanje novih iskustava, povećanje zajedništva i zaživljavanje, pod vodstvom pastira, harmonije različitih karizmi, zvanja i službi u navještaju evanđelja, a sve kako bi ono što bolje odgovaralo današnjim potrebama evangelizacije. Situacije opisane u ovoj *Uputi* donose ih i predstavljaju dragocjenu priliku za pastoralno obraćenje župnih zajednica po misionarskom ključu, kako to i papa Franjo neumorno traži od početka svog pontifikata. Ukratko, to je poziv župnim zajednicama da izađu same iz sebe i svoje autoreferencijalnosti te uđu u suradnju s drugima i daju doprinos u izgradnji društva (16, 25). U tom smislu župa bi trebala biti ne samo jedna statična zajednica, već ponajprije jedna dinamična i kreativna zajednica koja je u traženju svih onih koji su izgubljeni, osamljeni, dezorijentirani. U svom doprinosu izgradnji društva udio mogu i trebaju dati svi članovi zajednice, u skladu sa svojim zvanjima, službama, darovima. Dokument nudi instrumente za reformu, čak i strukturnu, stavljajući težište na važnost zajedništva i suradnje, susreta i bliskosti, milosrđa i brige za navještanje evanđelja.³

Papa na mnogo mjesta od početka svoga pontifikata poziva Crkvu na pastoralni obrat tražeći da Crkva u svim svojim zajednicama prijeđe s pastorala očuvanja na misionarski pastoral. Možda to ponajbolje sintetiziraju njegove riječi već na početku mandata u programatskom dokumentu *Evangelii gaudium* u kojem Papa ističe: »Draža mi je Crkva koja je doživjela nezgodu, koja je ranjena i prljava zato što je izašla na ulice nego Crkva koja je bolesna zbog zatvorenosti i komocije hvatanja za vlastite sigurnosti. Ne želim Crkvu koja je zabrinuta za to da bude središte, a naposljetku biva zatvorena u klupko opsesija i procedura. Ako nam nešto treba unositi sveti nemir i briniti

³ Usp. Congregazione per il clero, *La conversione pastorale della comunità parrocchiale al servizio della missione evangelizzatrice della Chiesa (Pastoralna preobrazba župne zajednice u službi evangelizacijskog poslanja Crkve)*, u: *Il Regno attualità e documenti*, LXV (2020.) 15, str. 488.

našu savjest, onda je to činjenica da mnoga naša braća žive bez snage, svjetla i utjehe prijateljstva s Isusom Kristom, bez zajednice vjere koja ih prihvaća, bez obzora smisla i života. Više od straha od pogrješke nadam se da nas pokreće strah od toga da se zatvorimo u strukture koje nam daju lažnu zaštitu, u norme koje nas pretvaraju u neumoljive sudce, u navike u kojima se osjećamo mirni, dok je vani gladno mnoštvo, a Isus nam bez prestanka ponavlja: «Dajte im vi jesti (Mk 6,37).»⁴

Ono što svakako vrijedi istaknuti jest da Kongregacija ovim dokumentom ne donosi nikakvu novu legislativu, nego predlaže metode za bolju primjenu postojećih pravila i kanonskih normi. Drugima riječima, ono što dokument smatra da je od središnje važnosti u preobrazbi biskupija i župnih zajednica (po misionarskom ključu) jest kako u Crkvi, napose u župnoj zajednici, ima mjesta za svakoga. Globalizacija i digitalni svijet promijenili su specifičnu vezu župne zajednice s teritorijem koji nije više samo zemljopisni prostor, nego je životni prostor. Ona stoga zbog brzih društveno-kulturnih promjena obilježenih individualizmom, sve većom mobilnošću, opasnošću zatvaranja u virtualni svijet treba njegovati „kulturu susreta”, razvijati „umjetnost blizine”, biti mjesto u kojem se živi i promiče dijalog, solidarnost i otvorenost prema svima (8–11, 25).

Ona treba biti prostor u kojem svatko sa svojim pitanjima, potrebama, službama i karizmama treba naći svoje mjesto i ulogu (32). Kao takva ona predstavlja prostor dijaloga, suradnje, slušanja i prihvaćanja svakog pojedinca; prostor duhovnog rasta i prakticiranja suodgovornosti. U vremenu marginalizacije i samoće tolikih, osobito u velikim urbanim cjelinama, župna je zajednica pozvana biti živi znak Kristove blizine kroz mrežu bratskih odnosa, usmjerenih osobito prema osobama koje su pogođene novim oblicima društvene isključivosti, siromaštva (19).

U postizanju preobrazbe dokument ne nudi gotove „recepte”, već napominje da svaka zajednica to postiže na svoj specifičan način provodeći opće smjernice, a poštujući pritom vlastitu povijest, tradiciju i različitost ambijenta integrirajući vjeru i život, vjeru i kulturu a ne razdvajajući ih (14–16). Misionarski dinamizam u župnoj zajednici uvjet je a ujedno i kriterij njezine autentičnosti (19–20). U pastoralnoj preobrazbi župne zajednice obnovi „struktura” prethodi obnova osoba (34–36), tj. njihova načina

⁴ Papa Franjo, *Evangelii gaudium*, br. 49.

naviještanja Božje Riječi, življenja sakramentalnog života i konkretnog svjedočenja milosrđa.

U reorganizaciji župnih zajednica npr. ujedinjavanje više zajednica u jednu, spajanje uz zadržavanje subjektiviteta svake zajednice, stvaranje novih zajednica sastavljenih od više župnih zajednica i sl. (46–65) treba izbjeći dvije krajnosti: prvu, u kojoj svećenik ili svećenici rade „sve” i odlučuju o svemu i druga, možemo je nazvati „demokratska vizija župe”, u kojoj župna zajednica nema vlastitog pastira već „funkcionare”, bilo laike bilo klerike, koji samo „pokrivaju” određena područja. Svakako treba izgrađivati vlastiti duhovni identitet i izbjeći i klerikalizaciju laika i laicizaciju klerika (80).

Uputa ističe ulogu župnika, koji je vlastiti pastir zajednice i koji može biti jedino vjernik koji je primio sveti red (66). Druge su mogućnosti isključene. Zbog posebnog odnosa (boljeg poznavanja i bliskosti s vjernicima), koji služba župnika podrazumijeva, ista služba treba biti na neodređeno vrijeme. Upravo zbog dobra duša, boljeg poznavanja i bliskosti s vjernicima, služba župnika ne može biti povjerena pravnoj osobi niti skupini ljudi koju čine klerici i laici (66). Nadalje, dokument ističe, kako biskup u suglasju s odredbama biskupske konferencije može imenovati župnika i na određeno vrijeme, ali ne manje od pet godina (68).

Biskup, ako to pastoralne okolnosti zahtijevaju u skladu s kan. 517, § 2 (npr. nemogućnost imenovanja župnika ili upravitelja župe zbog nedostatka svećenika) može u cilju podržavanja kršćanskog života i misijskog poslanja zajednice, povjeriti sudjelovanje u vršenju pastoralnih aktivnosti u župi i đakonu, posvećenoj osobi ili vjerniku laiku, ili čak nekoj skupini ljudi (na primjer, vjerskom institutu, udruzi). To ipak treba biti, ističe Kongregacija u *Uputi*, izvanredan oblik povjeravanja pastora-la (87–88).

U tom slučaju biskup, osim redovitih službi koje vrše vjernici laici a to su: služba lektorata, akolitata, služba katehete, izvanrednog djelatelja pričesti, voditelja Karitasa, grupa, pokreta itd. (94) u svojoj razboritoj prosudbi može službeno povjeriti i neke druge zadaće đakonima, posvećenim osobama i vjernicima laicima, uvijek pod vodstvom i odgovornošću župnika. Isti, dakako, za preuzimanje navedenih zadaća/službi trebaju imati odgovarajući crkvenu formaciju i primjerno ponašanje. Službe/zadaće koje im se u navedenim okolnostima mogu povjeriti sljedeće su: slavljenje Službe riječi nedjeljom i drugim prigodama,

podjela sakramenta krštenja, vođenje pogrebnih obreda, propovijedanje u crkvi ili u oratoriju u posebnim prigodama (izuzev za vrijeme slavlja svete mise). Nadalje, uz suglasnost Svete Stolice i Biskupske konferencije, a zbog manjka svećenika i đakona, biskup može delegirati vjernike laike da u ime Crkve pomažu kod slavlja vjenčanja (98–100).

U zaključnom dijelu dokumenta govori se o redovitim ulogama pastoralnog i ekonomskoga župnog vijeća, slobodnim priložima za slavlje svete mise, brižljivosti oko precizne upotrebe naziva službi (svećenika, đakona, trajnog đakona, lektora, akolita, posvećene osobe, koordinatora, asistenta...) kako ne bi dolazilo do konfuzije oko mjesta i uloge navedenih u župnom pastoralu. Ukratko, *Uputa* od svih (svećenika, đakona, posvećenih osoba, vjernika laika) traži velikodušnu predanost u vršenju zajedničke evangelizacijske misije. To se, prije svega, odnosi na svagdanje svjedočenje evanđelja u privatnom i društvenom životu i na poseban način sudjelovanjem u aktivnostima župne zajednice.